

EL BATEAU-LAVOIR

(1906)

–És gandula i llaminera.

Són paraules de Madame Goudin, la portera del Bateau-Lavoir, el vell edifici de Montmartre. I ho diu referint-se a ella, a la Fernande, que creia que aquesta dona era una bona amiga! La portera no pot saber que l'ha sentida, atès que acabava de sortir de l'apartament i baixava l'escala fent saltirons perquè és estupend estar enamorada. Com que l'ha sentida a temps, ha alentit el pas i la portera no l'ha vista, i a la Fernande la sorprèn tant aquest comentari –més per ser negatiu que no pel contingut–, que no gosa acabar de baixar l'escala i se'n torna enrere, cap al seu apartament. Es desploma al llit, que, ho ha de reconèixer, està realment brut i rebolicat; es mira les mans, de dits tan prims com potetes tremoloses de colom, i que, a la llum, claregen. Està trista, tot de sobte, perquè totes les persones que coneix es veu que es cansen d'ella i, al remat, en parlen malament. Sobretot les dones. No ho hauria dit mai, de Madame

Goudin, tan amable. Un escurçó verinós, ple de mel i de traïdoria.

La Fernande surt de l'apartament del Bateau-Lavoir amb el cistell de vímet. La compra, ha de fer la compra. El carnisser li fiarà, això segur, però necessita verdures. I la Matti, la marmanyera, li ha dit que si torna per la seva parada li tirarà una col al cap.

—A veure si t'esclafó aquesta cabellera de mora, que sembla un barret!

Malparida. Per set francs miserables que li deu! La cabellera. Mira que són dolentes les dones. I les dones vulgars, les més dolentes de totes, perquè han nascut ressentides. Per què? Què sé jo! Per ser dones, perquè les allisen de tant en tant, perquè no se les escolten, perquè quan són lletges són més lletges que un home lleig. Pse. Enveja. Però la malparida li ha esmentat els cabells, la seva creu. Tan arrissats i inflats com un garbell de llana acabada de destrenar. Quina merdosa creu! I això que P. n'està boig i diu, tu, Fernande, bonica, bella Fernande, que no ho saps que en els cabells hi ha la força? El mite de Samsó té significat, com totes les rondalles antigues. I tu ets un animal salvatge i indomable, bonica Fernande. I un rave fregit: els cabells lluent i fent ondes fan una senyora; els seus, en fan una... Bé, deixem-ho en una dona forta. I ella li diu, posant el gest arrogant que sem-

pre fa quan esmola les ungles, sí, sí, preciós meu, però no en diguis «cavalls» dels meus cabells. He dit «cavalls»? No, no ho ha dit: parla el francès millor que l'escriu. Però li fa bé humiliar-lo una mica. És tan refotudament orgullós! La Fernande recorda, amb aquell toc d'emoció que posa la vanitat als budells, tots els premis de redacció i de llengua que havia obtingut quan era petita i lletja. Trista i amargada.

Doncs en passar per davant del 14 –sí, sí, hi vivia un gitano; P. el coneixia i fins havia dit que el pintaria–, veu que la porta és oberta i els mobles al replà, llarg com un passadís, i fosc com un mal de ventre. Hi ha la silueta d'una dona que en pinta les parets. Quin cony de moda és aquesta! Pintar parets! Quina llàstima de pintures, tants diners com valen.

–Hola.

–Hola. Qui ets?

–Visc aquí dalt –i aixeca l'índex, assenyalant el cel–.

Al 22. I tu, vius aquí? Per què pintes?

–Estava tan brut que crec que fins i tot hi havia xinxes al llit i escarbats sota les rajoles. Ho he desmuntat tot i ara estic pintant. Per higiene. Saps què és la higiene?

La Fernande es mira aquella dona jove i bonica, amb el nas un xic massa llarg però els cabells daurats rebolicats sota un mocador tacat de pintura blanca. Sí, ja ho crec que ho sap, què és la higiene. I qui són els higienistes. Li ve al cap allò de Pasteur, parlant de microbis en un

banquet. Havien posat bols de porcellana per rentar el raïm. I quan va acabar l'explicació, amb la boca seca, es va beure el seu bol, curull de microbis, ves quin babau. La riallada, tot i el respecte que li tenien, va ser monumental. La Fernande les sap, totes aquestes coses, i cap d'elles apreses dels pintors que aguanta tot el sant dia. Són els llibres. Li agraden més que res les novel·les —*El comte de Montecristo*, la darrera que ha llegit, encara li fa venir palpitations—, però llegeix de tot. Millor que llegir no hi ha res.

Olor aquell estudi, que es veu tan indefens i petit sense mobles. Fa olor d'aiguarràs. No és calç, sinó pintura de debò.

—Com et dius?

—Madeleine.

—Jo sóc Fernande. Si necessites alguna cosa, vine.

Se'n va tot somrient, perquè li ha travessat el cap la imatge de la nova inquilina del Bateau pintant les parets i fent fora els papus. Estaria bé imitar-la. Potser P. diria em deixes aquest marró amb què pintes els marcs de les finestres? Necessito un toc de castany en la teva cabellera. I en aquella teulada grisa. És un tòpic o és veritat que les teulades de París són grises? Totes dues coses, replicaria ella aixecant la barbeta. Sí, estaria bé. La Fernande és desordenada, ho reconeix tothora. Però detesta la brutícia. P., en canvi, sempre vol que ella faci pudor. Els homes tenen fantasies olfactivas molt fortes. Oloren i oloren.

I també mosseguen. Deu ser un atavisme de quan eren llops. O encara ho són, de llops?

Madame Goudin li diu hola Fernande, on vas tan d'hora? Tenim gent a sopar. I vull que mengin bé. No deu tenir un quart de franc en alguna butxaca?

La portera somriu i denega. Sempre és amable. Sempre.

I tanmateix, ella sap com fer-s'ho. Els calés es guanyen, es pidolen, es roben o es troben. I quan hi ha gent a sopar, han de sortir d'algun lloc. Se'n va de pressa, com si fugís, a veure si troba Courbière al seu estudi. Li dirà que li deu la darrera sessió. Aquell babau, fora de mirar-la com si fos la santa Mare de Déu i de petar la llengua perquè no li caigui la bava, no es recorda de res. Aquella famosa darrera sessió ja la hi ha cobrada dues vegades. Benaventurats els oblidadissos. El que no s'entén és que P. li tingui tanta ràbia. És molt pesat treballar d'amagat perquè el teu home és gelós. Després no fan gens de mala cara als sopars ben fets ni a una camisa neta i nova. Què es pensen, que els diners són en algun amagatall i que només cal anar a buscar-los?

Però Courbière no hi és. Ni Lapin, tampoc. Se'n va a la botiga de marcs, just a la cantonada, i hi entra amb desimboltura. I diu:

—Que diu que necessita calés. Que si n'hi podeu avançar.

Ja la coneixen. I sobretot coneixen P. i l'aprecien. És tan refotudament simpàtic! Bé, l'encerta. Ara té prou

per a la marmanyera. Falta el vi, però segur que en Max n'hi donarà. Sempre en té, a casa.

Quan torna, carregada amb el cistell i feliç en pensar que farà un gulasch de primera, recorda que no té tovalles. Merda. P. les va embrutar de pintura, sense voler, i després es va entossudir a dir que era fet a posta, per a una provatura. Mira, bonic, jo no em mamo el dit, saps? I quan tu pintes jo sé què pintes. I no necessites les tovalles per a res. Només que era la roba que tenies més a la vora quan et va agafar una febrada amb els pinzells a la mà. Aquella rauxa que els agafa en un moment determinat a tots els artistes. S'assembla a la desesperació. I una mica a la revenja. Una revenja ancestral, que vomiten pels pèls del pinzell.

Bé, el balanç és bo: té prou coberts, la verdura i la carn són de primera, hi ha pomes i taronges, i queda una mica d'aquella pasta fullada que, si l'escalfa, podrà servir. Anirà en un bot al forn i de segur que Madame Devien la hi escalfa en un no res. Les tovalles, només.

Baixa al número 14 i veu aquella Madeleine encara enfeïnada. No menja mai?

—Escolta, no tindràs unes tovalles?

La nova es queda tan sorpresa que obre la boca com un peix, aquells peixos dels acudits, com els que conta en Max.

—Saps què són unes tovalles, no? —diu maliciosa per allò que l'altra li ha preguntat adés de si sabia quina cosa

és la higiene. Si ho sabia, la fulana nova, que la seva família era burgesa i que era tan important portar els mitjons tibats com fer veure que reses, els diumenges a missa.

–Sí. Tovalles.

–Compte, que el pinzell et regalima a terra.

–Ostres!

Ostres? Deu ser una dama. Ha! Tota la casa és plena de dames. Totes nosaltres som meitat de palau meitat de prostíbul.

Després la noia rossa obre un cistell de vímet i en treu una tela fina, com de batista, però grogosa, i diu:

–T’anirà bé això?

La Fernande desplega la tela, que és lletja però delicada. I llarga com un llençol. Deu ser una cortina. La delicadesa és l’enemiga de l’art, diu P. Ho diu pels miniaturistes. Ella hi ha posat, per a ells, una pila de vegades, i P. els menysprea, amb els seus pinzells de dos pèls i la seva lupa i la seva paciència d’artesà. Sí, diu, servirà.

–Gràcies. Te les tornaré netes.

Sap que no les hi tornarà netes. I probablement la Madeleine també ho sap. Aleshores, quan ja marxava, torna a treure el cap per la porta:

–Vols venir a sopar?

–On? Quan?

–Avui, a les vuit. Serem, espera... –Compta amb els dits.– Tretze. Tu desfaràs el malefici del tretze.

El sopar serà fantàstic. Llàstima que no tingui més perfum, perquè P. va tirar el flascó a les escombraries, car, tot de sobte, diu que li molesta. Però és perquè no sap qui l'hi ha regalat. Són rars, els homes. Aniria bé, perquè l'apartament fa pudor. De persones dormint i de pintura rànica, de sabates gastades impregnades de tuf de peus i de pixat de gat. No importa: per als convidats aquelles olors són part del seu sistema olfactivu. Si els ho treien, dirien quina pudor que fa en aquesta atmosfera tan neta!

Durant el sopar, que és perfecte, la Fernande sent l'alegre punxada de la felicitat a l'estómac. És fantàstic tenir gent al voltant, és fantàstic que mengin bé, és fantàstic que tu siguis la mestressa. I, sobretot, és fantàstic que P. posi ulls de complaença, cada cop que li encerta la mirada. P. és difícil, de vegades violent, possessiu, gelós i carregat de manies. És a dir: és un home. Però té alguna cosa que els altres no tenen. I ella sap què és. Ho sap millor que la llarga llista de marxants, de pocavergonyes que compren dibuixets d'aquells desgraciats de Montmartre, de col·leccionistes apegalosos que volen tenir l'autèntic París-clochard penjat al menjador de casa. La bohèmia és moda i els quadres pintats sense cura, on es veuen les traces del pinzell, són la cosa més *chic* del món, gràcies als impressionistes, que fan furor entre els intel·lectuals,

mentre els petitburgesos arrufen les celles i diuen, però que són miops, aquests artistes?

El més bonic de tot, en aquests sopars que només la Fernande sap fer, però, és el respecte. Diguin el que diguin dels diners, i de la fama i de la vanitat i de tot plegat, les persones, homes i dones, només volem respecte. Quan sentim el càlid alè del respecte dels altres ens trobem en pau i les estrelles dansen al cel. Quan et menysprea un desconegut o la portera malparla a la teva esquena, sents les punxes de la infelicitat gratant per dintre. Els homes sempre volen tenir raó, i per què? Perquè els altres diguin oh, sí, tenies raó! Les dones volen ser cobejades per poder dir sóc important per a ell. O per a ella. Què caram: això és París i ells són els déus de l'Olimp ordenant el caos. Sobretot ell, P., que no té un ral però té el cervell en eferlescència, com les aigües dels guèisers de què parla el diari.

—És tan fàcil d'entendre, Manolo! Mira, fins i tot la Fernande ho entén.

—*Sobretot* la Fernande ho entén —rectifica ella amb un somriure.

—Va, doncs digues-m'ho, Fernande. Digues-li-ho, a Guillaume.

—Què?

—El secret. O el significat.

–De debò, Fernande, bella Fernande? Vostè sap què està pintant P.? Què vol dir?

–Bestieses: les pintures no volen dir res. La retòrica és per a les novel·les –salta P.

–Deixa-la parlar a ella, home!

–És fàcil d'entendre.

I tot de sobte, es fa un silenci: la Benedette li pica l'ull, sense treure la mà de l'entreuix de Ricard Canals, i la Germaine, al costat de Ramon Pichot, mira el plat i juga amb les verdures, com si no estigués escoltant.

–És el braç –continua, molt segura, la Fernande.

–Quin braç? –pregunta Manolo.

–Al Louvre, a tot arreu on hi ha pintura, des d'aquell pintor de cara pigada d'Amsterdam; com es diu, estimat?

–Rembrandt –endevina a l'acte P.

–Doncs des d'ell, una bona pintura és aquella on pots ficar el braç endins.

–Sí, senyora. La tercera dimensió. Fins i tot els impressionistes –aprova P. somrient.

–Els impressionistes? –fa Ricard Canals–: ells són la pintura!

–Els impressionistes passaran de moda, com tot, guapos. Però deixeu-me continuar. Sabeu què vol fer P.? Ell vol no ficar el braç a dins del quadre.

–A la merda la tercera dimensió? –pregunta Apollinaire.

–Precisament, Guillaume, precisament! La realitat té tres dimensions. Si ets un copista, has de comptar amb les tres dimensions, això és tot el que ensenyen a les escoles de Belles Arts...

–Nano, que el teu pare hi ensenya, allà! –salta Manolo amenaçant-lo amb el dit.

–...I encara més: la realitat la veiem des d'un punt de vista. Què passaria si ens carreguéssim el punt de vista i ens limitéssim a pintar? –P. està excitat. I no és per la beguda, perquè té el got quasi intacte. Després algú traurà opi. I en Max insistirà perquè tastin l'èter, que l'està matant.

Apollinaire se serveix una cullerada més del deliciós gulasch de la Fernande. Els altres, seriosos, imbuïts del seu poder intel·lectual, també endrapen com lladres. I la Fernande s'ho mira complaguda: ells són el seu reialme.

–Estàs parlant, seriosament, de pintura conceptual? Perquè jo veig una contraposició entre pintura d'imitació i pintura de concepció...

–Romanços, Guillaume! Tot això és retòrica.

–Et diré una cosa, P.: hi ha un art més imitatiu que l'impressionisme? El pintor no hi intervé per a res: pinta el que veu i en pau: hi ha res més objectiu?

–Estic segura –diu la Fernande, que està magnífica, amb les flames enrogint-li les galtes– que P. en el fons no hi està d'acord. Els impressionistes, quan t'enganxen,

et pessiguen com una pinça, i ell és un devot, malgrat ell mateix.

–I una merda!

–Sí, estimat: n'estàs enganxat. Però té raó en Guillaume: són uns imitadors.

–Però és que jo adoro la imitació! –rebla P.–. Encara més: entre un quadre meu i un daguerreotip no hi sé veure la diferència.

En Manolo s'aixeca d'un bot i agafa el retrat de la Fernande, va al costat d'ella i l'aixeca triomfal, comparant la model i el quadre:

–Aquesta de debò és la Fernande, P.?

P. mira atentament el retrat que ell mateix ha pintat, mira la cara bella i clara de la seva companya, molt seriós, i diu, mussitant:

–Són idèntiques, la tela i la model.

–Però, Fernande, com pots tolerar això? –insisteix Canals–. P. fa l'art del lleig. Enlletgeix les coses. O les fa tristes, o dramàtiques, o simplement lletges. Aquesta cara no dic que no tingui valor pictòric, però, hòstia, company, i que relletja que t'ha sortit la bella Fernande!

En aquell moment comença a ploure i bufa el vent contra la finestra fosca. La pluja fa un soroll com si trepitgessis grans de cafè, i algú sospira, de la satisfacció animal d'estar a recer quan plou. I amb la panxa plena. Desendreçats, alguns sense mitjons, amb llànties aquí i allà per tota la roba, les butxaques buides, però tot i això

hi ha alguna cosa salvatge, com amos del ramat, que els fa sentir superiors. Són al centre de l'univers i la terra gira perquè ells empenyen amb les mans nues el món, la vida, les idees i l'art. Mai la pobresa havia estat tan refulgent.

Canals, Pichot i P. han començat una viva discussió privada, en el cantó de la taula oposat al de la Fernande; P. i ella, com els aristòcrates, mai no seuen junts en els sopars solemnes que serveixen als amics: es posen un a cada extrem de la taula trontollant i artística de la Fernande. I els tres criden en català. Verge Santa, per què quan parlen en català parlen tan fort? La Fernande n'entén algun mot, però no a aquella velocitat i menys amb aquells crits. Per un instant fugaç veu la cara horroritzada de la convidada, la Madeleine, perquè deu creure que es barallen. Entre els crits, se sent la veueta d'André Salmon, que fa callar tothom precisament perquè ell no crida, i que recita:

Oh Babèlia, per fi t'has realitzat!
Cent pobles es fonen en una ciutat comuna;
i les llengües es dissolen totes en una:
i la ciutat, com una mà, amb els dits oberts,
engrapa l'Univers!

P. interromp el recitat i li diu:

—Tu has escrit aquesta merda? Què és això de tots fosos en un de sol? Que t'has fet místic, miserable? O és que creus que l'art és democràtic?

–O potser s’ha fet panteista. O, pitjor, monista –continua en Guillaume.

–Però si no és meu, cabronets! Jo només vull que m’ajudeu a muntar una revista. Ja en tinc el nom: *El festí d’Esop*.

–Retòrica, retòrica! –salta Max Jacob, que està mig borratxo.

–Jo estic amb tu –diu en Guillaume–. Escriurem junts i jo pintaré també. Estàs enamorat, André? Enamorat com els ocells del cel que criden amb llengua pura la seva passió impura?

–Estic com un boig. La veig i m’esclata el cap, el cor i el sexe, i que perdonin les dames. La veig i sóc més alt i més bo que ningú. La veig i entenc l’ordre dels astres i la cadència de les estacions. Fins i tot entenc que ara mateix, sota la pluja, el brut, negre i turbulent París es netegi com una vestal que surt de l’aigua d’una font.

–Que malament que et veig, amic! –rebla en Guillaume–. Però et prometo el poema més bonic de tot el parnàs el dia de la teva boda.

La paraula *boda* cau com una llosa funerària en aquella taula. Les dones corruguen les celles i una veu ancestral els diu que es revoltin o que s’humiliïn.

–De debò vol casar-se? –pregunta la Benedette, amb un fil de veu.

–Sí. Ja li he demanat la mà, com s’ha de fer.

–Ets un burgès i una escòria –l’insulta P., somrient.

–Per què no parlem de coses serioses? O ens hem fet donetes, tots nosaltres?

–Eh! Que també hi ha pintores dones! –diu la Fernande, sense atrevir-se a dir, davant de tothom, que ella també pinta.

–Ah, sí, bonica? Me'n pots dir un nom, un del sol? I per favor que no sigui la Camille Corot, si us plau: no, no, no!

No, no, no, coregen rient tots aquells cavallers fent causa comuna. La Corot no, si us plau.

–Doncs no, senyors, no. Estava pensant en una dona que us pega moltes voltes a tots vosaltres. –La Fernande no ho pensa de debò, però defensant una altra dona està defensant-se a ella mateixa.– Estic parlant de Berthe Morisot.

–Una cursi! –sentència Max.

–És molt tendra –rebla Apollinaire.

–Pinta com una dona –somriu P.

–És que és una dona! –i a la Fernande, per un moment, li brillen els ulls com llampegueigs d'espasa en un duel sota el sol naixent.

En Max s'aixeca i diu vaig a buscar més vi. La taverna és oberta, segur. I a mi em fien sempre.

Ningú no diu res. La Fernande va a cercar la pasta fullada, resguardada per una tela gruixuda, que la conserva tèbia, i la plata de formatges, que ha disposat artísticament, per no fer tan evident la migradesa dels talls. Ella no el tastarà: li repugna el formatge.

Ara mengen delicadament, com dames, i s'envien miradetes masculines de complicitat. Els mataria quan es posen mascles com si fossin d'una tribu primitiva. Som al segle xx, per l'amor de Déu!

En un moment determinat, la Benedette, la Germaine, la Madeleine i la Fernande seuen juntes, en cercle, tot fumant i repençant els colzes sobre la taula, amb els pits, tan joves i musculats, projectats enfora. La taula és un seguit de taulons irregulars, aguantats pels cavallets que, aquella mateixa tarda, li ha deixat la Mimi, la bacallanera, a la Fernande. Sempre troba qui li doni, qui li llogui o qui li presti les coses que necessita. La Fernande és una dona bonica, que ha trepitjat fort en la seva encara curta vida, que les ha vistes magres, que ha desenvolupat l'astúcia, que sap què dir i a qui dir-li-ho, que coqueteja o és adusta, segons convingui. I tanmateix, la Fernande és profundament honorada. En el fons de tot, entre les magarrufes, les veritats a mitges, els sarcasmes i els menyspreus, hi ha una persona que ha patit i que, posada a triar, tria el camí més amarg, però el més decent. La decència, té alguna cosa a veure amb despullar-se, o amb copular, o amb pispar uns cèntims?

Potser és el destí. Ella hi comença a creure, perquè Max Jacob la hi ensinistra, entre cartes i encanteris. El destí és tangible i es pot atrapar: quin bon esquer!

Les dones, en el seu apart, parlen de la Tototte, la companya de Manolo Hugué, que darrerament no ve

mai a cap reunió, com si estigués segrestada. Parlen de la mala cara que fa Max Jacob. Parlen de l'absència de Paco Durrio, que fa mil·lennis que no veuen. Parlen de la boda –una boda, quin escàndol!– d'André Salmon. Qui es casa avui dia? I surten les preguntes de dona: tu com t'ho fas per...? O tu com aguantas que...? Perquè les dones, fins i tot elles, tan picardioses, tan lliures, tan mestresses del seu cos, són d'un home, i l'han de servir. La Madeleine és la que més calla, potser perquè és la nova. Corruga les celles i escolta, no prou escandalitzada ni prou alliberada per opinar, però ferma, amb els colzes posats. No fuma. Ni tabac ni cap altra cosa. És higienista. I no diu carallot, ni me cago en la mare que et va parir, ni l'hòstia consagrada, ni cabronàs. Diu ecs, com a màxim. Encara no la coneixen, però és una de les nostres. A sobre, artista. O artesana. Per què ells sempre pontifiquen sobre què és art i què no és art? Que no tenen ulls per calibrar, per mirar, per entendre, per sospesar, per sentir la urpada de l'art endins endins?

La Germaine, sense empegueir-se, diu que si té un drap, per fer-ne una compresa, que li ha vingut tot de sobte.

–No sé vosaltres, però jo, no tinc norma: quan em baixa, em baixa. No sé per què li diuen *regla*.

–Doncs tindràs ensurts, si no pots ni comptar els dies.

–En tinc. I què? Creieu que en Ramon seria més meu si em quedo prenyada? O menys meu si no me'n quedo?

–Tinc una teoria: als homes no els importen les criatures. Com als felins de la selva, que si tenen gana, se les mengen.

–Com ho saps, això?

–Ho he llegit. A més sortia en una obra de teatre que feien al Teatre del Midi, aquí al bulevard de Clichy. Doncs crec que els importen un rave. Que creuen que això és cosa de dones.

–No hi estic d'acord. Jo mateixa he vist homes plorar per una criatura malalta.

–No et dic que no. Però en general, només quan creixen fan «fill meu». *Meu*, ho heu vist? *Meu*. I la dona pansint-se, i patint.

–Totes les dones pateixen.

–Sí que tinc draps. Tu mateixa, al calaix de la màquina de cosir.

–Però funciona, aquesta màquina? –pregunta la Germaine, aixecant-se.

–No ho sé. A P. li agrada. Li fascinen totes les màquines.

–Reina, no fa massa pudor? Trobo que l'atmosfera està molt carregada.

Aleshores, sense fer soroll, la Madeleine s'alça i obre quatre dits la portella de la finestra. Ara plou mansament, com si tiressin grapadets de sorra contra els vidres. Però l'aire que hi entra és fred i per un moment es talla la conversa, a crits, dels homes. L'André Salmon, amb la boca plena, comença a desgranar el *Manifest futurista*:

–...*l'amor pel perill. La temeritat emana energia.*

–Cony de Déu, no podeu tancar la finestra, dones?

–No.

Ho ha dit la Madeleine, sense cridar però sense aflui-xar. I en veu baixa diu a les altres:

–Primer ventilarem. Després escalfarem la cambra.

–Jo també tinc fred, dona.

–T'aguantes. És la higiene, saps?

–...*la poesia s'aguanta sobre tres potes: el valor, l'audàcia i la rebel·lió.*

–Però jo dic: som nosaltres els periodistes del dolor? Ens toca denunciar? O el que fem és crear mons alternatius?

Aleshores un escarbat creua el camp visual de la Madeleine i ella s'aixeca sense dir ni un mot. Marxa, deixant la porta entornada, que peta per l'acció del corrent d'aire. Però ningú no s'adona de res. De res ni de ningú: els uns estan somiant mons alternatius i les altres mussitant una recepta de llimona amb sal per a les berrugues o la creu gammada dibuixada al ventre per evitar l'embaràs. Torna de seguida, però, amb unes pólvores, en una paperina, que són per matar escarbats. Pica a la porta i li obre la la Fernande, que la mira interrogant.

–No suportó els escarbats. Són senyal de brutícia. D'impuresa.

–Doncs vas llesta, aquí a Montmartre! *«Allons, cafards de la patrie...!»*

La noia s'ajup i deixa un regueró de pólvores d'escarbats seguint el racó per on ha vist aquell que hi pas-sava. Després tanca la paperina i li diu a la Fernande té, n'has de posar cada dia, fins que no en vegis ni un. Si se t'acaba, m'ho dius.

P. s'aixeca amb autoritat i tanca la finestra. Però l'aire ara, més fred, és més respirable. La Fernande atia quatre fustes dins de l'estufa i s'hi alça una bona flamarada, ribetejada de blau, i les teles repenjades a les parets brillen i s'allargassen.

—Sembren del Greco —fa P., que s'hi ha fixat.

—...*ja no hi cap més literatura immobilista, pensarosa, que cau en l'èxtasi i en el son...*

—Com l'opi —fa Max, que està callat, callat, tan alegre que és sempre.

—...*sinó que nosaltres volem una literatura agressiva, febril, com un pas de gimnàstica, com un salt prodigiós, com una bufetada, com un cop de puny...*

—I tu, Madeleine? No tens parella?

—Sí, però només quan ve a París. Viu a Médon. És cosí meu i diuen que no ens podem casar.

—Ah, també ets de les que es casen?

—Pse.

—M'encanta el teu mocador, Fernande.

—Eh que sí? Me'l va regalar Lapin. Però no li ho diguis a P.

—Continua tan gelós?

—Com un moro.

–És clar: és espanyol.

–Bah!

–...*el poeta s'ha d'expressar amb calor, amb estrèpit i amb generositat, perquè ha de posar de relleu els elements primordials...*

–A mi, això dels *elements primordials*... Què voleu que us digui, nanos?

–Deixa'l dir, P., deixa'l dir. Jo només sóc escultor, però també penso en la poesia, sabeu?

–Manolo, tu penses en tot, i més que tots nosaltres junts.

–Vols que recollim els plats, Fernande?

–Després, dona, quina pressa tens? Encara farem unes pipades. Ah, si algú n'ha portat.

–Si n'ha portat, de què?

–Que ets ursulina, tu?

–...*no existeix la bellesa fora de la lluita. Cap obra mestra està mancada de caràcter agressiu. La poesia és un assalt violent contra forces desconegudes...*

Aleshores la Madeleine mira rere el paravent, on ha observat que ara i adés hi van els homes, i en treu dos orinals curulls d'orins. Els tapa amb uns cartrons que jeuen a terra i surt tota digna cap a la porta.

–Però, dona, què fas? –li pregunta amb irritació la Fernande.

–És que ara plou. I la pluja ho neteja tot. I més quan estàs costera amunt.

–Oh i tant –diu a la porta ja tancada la Fernande–:
la merda sempre sura cap avall.

–...cantarem les grans multituds convulses pel treball, el plaer o la rebel·lió; les ressaques multicolors i polifòniques de les revolucions en totes les capitals modernes...

–Prou, André, prou! –fa P.–. Ja en tinc prou d'aquests manifestos i d'aquests revolucionaris de pa sucats amb oli. Saps on és la revolució? I tant que ho saps! Tots ho sabeu: davant de la tela en blanc, o del paper en blanc o de la partitura en blanc. Allà és on hem de capgirar les coses. I no en tingueu cap dubte que tot plegat té més força que les armes.

–O, almenys, tanta com les armes –afegeix, prudent, Apollinaire.

Ara jeu; primer n'eren sis o set, encabits en l'únic llit, però de mica en mica han començat a marxar. Només queden ella, la Fernande, i P., amb els cossos convulsos com els manifestos d'André.

Han fumat poc i han begut molt, però a la Fernande les boires se li esfumen i se li'n van cap al sostre renegrit, com els fils d'un titella que acaben amunt amunt, en el no-res. Sent l'escalfor del cos d'ell, que és a sota, tot replegat i redoblat. La carn és càlida, la pell és fina, l'olor és bona. Respira feixuc però sense roncar. Des d'amunt, però amb el cap repenjat en la panxa d'ell, i la

manta directament a sobre, sense llençols, la Fernande el mira, veu com li tremolen els pelets del nas a cada ruflet i sent que la travessa de cap a peus la pau d'ell. Ell està sempre inquiet, sempre alerta. L'ha vist dotzenes de vegades aixecar-se d'una revolada i posar-se a pintar a qualsevol hora de la matinada. L'ha vist plorar amb les mans grosses cobrint-li tota la cara i els colzes sobre la taula. L'ha vist riure de sobte. I acariciar els dibuixets que ven a la colla d'espervers, gràcies a la qual de vegades tenen per menjar o per permetre's algun luxe.

A mi no m'enganyes, però, reiet, pensa. Quan estàs molt acabat, una carteta als pares i, de seguida, un gir telegràfic. Diners nous i bons, per als quals no ha calgut vendre's l'ànima. Tots són iguals, en això: fan escarafalls de puresa, però estimen els diners més que un vici. I els pares d'ell, que estan tan pagats del seu fill, no són rics. Però si ell pica a la porta, la porta s'obre. I quin poder tenen els fills!, pensa la Fernande, que de debò no ha tingut mai pares. La Fernande, però, es diu aquests retrets sense esborrar el somriure que li il·lumina la cara, a les fosques del llit, amb l'estufa apagada i el cos d'ell donant calor i vida.

Quan s'han cargolat així? Hi eren els altres? Han fet aquelles estúpides marranades que els agraden tant als homes? Si ho sabia, ell, que poc li interessa el sexe! Vol això que té ara: l'escalfor, o les carícies. El que més li agrada de tot és quan ell l'abraça i tot de sobte es

transforma en un animal gros, perquè els braços se li fan llargs i peluts, i el pit, immens, on hi cap tota ella. Para l'orella i sent que ja no repica la pluja. Potser nevarà.

Com és que, sense l'estufa, no té fred? S'arrauleix encara més contra ell. És això el que vol. Tots els amics escoltant-la. Les amigues tractant-la com una igual. Si més no, com una igual. Se sent forta i nova. El sexe és una necessitat d'homes. Les dones poden passar-ne. I que no sigui dit que ella, Fernande, no sap el que és el plaer, perquè ho sap molt bé. De fet, va ser P. el primer que la va fer sentir de debò, endins endins. O no? Ara no se'n recorda.

Però la penetració...! Li fa mal i li produeix incomoditat. Hi ha hagut massa ferides sobre el seu sexe, sobre la seva dignitat. Massa grapejada, massa forçada. I no és que P. no la forci, perquè quan porta ganes, aquest no sap estar-se de res. Quan la vol, la té. I aquelles escenes de gelosia. Què vol, que visquem de l'aire? Dels seus dibuixets? Si només ella, bé, ella i potser en Max, sap la grandesa que hi ha darrere. I que un dia o altre esclatarà. Cap altre pintor de la colla no la té, aquesta màgia. Però ell, sí.

Doncs ella és model, bé que ho sap ell, perquè la va conèixer com a model. I si no posa, per a qui sigui, no mengen. Malgrat els girs telegràfics de la família Ruiz. Veges tu per què ell es fa dir pel cognom de la mare. El Ruiz és difícil de dir. I sona massa espanyol. A França

hi ha manies, com a tot arreu, i les coses espanyoles són primitives i salvatges. Com això dels toros, que tant li agraden a ell. Espero no haver-ho de veure mai.

M'ha dit que em portarà a Barcelona. I que coneixeré la família i els amics d'allà. I m'ha parlat d'un poble, ara no me'n recordo quin. I diu que em portarà als toros, pobra de mi.

Però aquesta nit ella ha estat una reina i ha regnat en el cor del món, i això no li ho pot prendre ningú. I després, gràcies a l'opi, segur que ell no ha pogut penetrar-la, quin descans! I ara és aquí a sota, dormint plàcidament, com un animal enorme que acaricia amb delicadesa. Totes les dones volem això: la força i la intel·ligència, però amb delicadesa i amb respecte.

Tant les bledes que es casen com les dones com jo.

O com tu, Fernande, no hi ha ningú més?